

Na Dravi i njenom priobalju

Zapisi jednog prirodoslovca

Čitav nizinski krajolik Podravine kao i sva čovjekova aktivnost nosi pečat ove velike rijeke. Već izdaleka se na obzoru jasno ocrtavaju sad uži sad širi obrisi pojasa nizinskih, prvenstveno vrbovih i topolovih šumaraka, vrbaka i topolika što se prostiru uzduž obala Drave. Obuzdana jakim nasipima i utvrđenim obalama hirovita i opasna rijeka danas je više nego ikada ranije smirena i svedena u svoje korito. Međutim, mjestimično plitke obale i danas omogućuju da se samo kod malo viših vodostaja dravska voda prelijeva iz korita i plavi okolne livade i šumarke koji se nalaze unutar izrađenih nasipa.

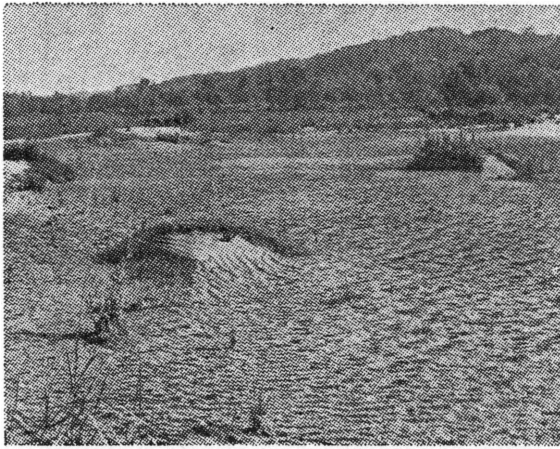
Drava je rijeka s puno kontrasta i promjenljivosti pa uvijek pruža posjetiocu nov i nepo-novljiv doživljaj. Ako smo njeni bolji poznavoci, pružit će nam više, druženje s njom bit će bogatije i sadržajnije. Ovisno o razlozima i motivima koji nas privode k njoj, svatko će prema svojim sklonostima ovdje naći ono što ga najviše zanima. Opasna pojava dosade što je zahvatila znatan dio i starih i mladih kao posljedica ubrzane urbanizacije i raspolaganja sve većim slobodnim vremenom, u druženju s Dravom u velikoj mjeri može biti uklonjena. Kontakt i iskonska veza čovjeka i prirode na taj način može se ostvarivati na jedan od najboljih načina. Ovdje se u velikoj mjeri može razviti naša sposobnost opažanja i doživljavanja lijepog u zajedništvu s mnogim drugim načinima utjecaja na našu svijest i ponašanje. To važi za susret s Dravom u svako godišnje doba, u svakoj prilici, u svako doba dana. Svaki susret s rijekom, kao u ostalom i sa šumom ili kojim drugim upečatljivim prirodnim ambijentom, ostavlja u nama izvjesni trag, zapis, doživljaj, od kojeg se dugo živi i za kojim, ovako obogaćenim, ponovno se čezne. Neka nam i priložene fotografije predoče Dravu i njene privlačnosti od kojih neke ne zapažamo baš svakodnevno i koje nam nisu uvijek na dohvata ruke.

U ovom dijelu svojeg toka Drava je još uvijek relativno brza rijeka, toliko brza da postaje sve interesantnija za izgradnju slijedećeg niza hidroelektrana upravo na našem području. Njene vodene struje neprestano nešto dube, potkopavaju, odvajaju, premještaju i odnose. Isto negdje to isto slažu, talože, nasipaju, gomilaju. Slika krajolika se neprestano i brzo mijenja. Brze promjene dna, obala, vodostaja, vlažnosti, humusa i ostalog, ne dozvoljavaju ni životu da se u okviru njenih obala stalno nastani i da se

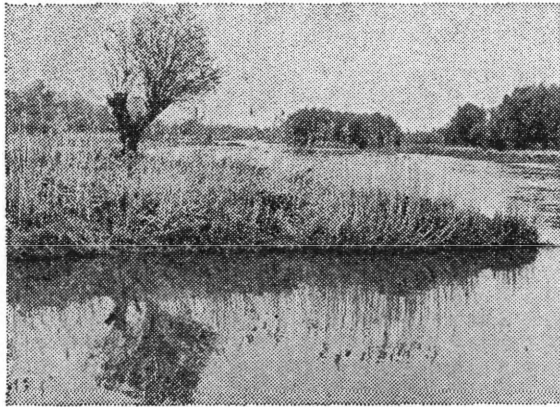
održava u mirnom i lagodnom trajanju. Opstaju samo oni najžilaviji i najbolje prilagođeni. Mnogim oblicima život je ovdje kratak, efemeran, često ovisan o slučajnosti: stalna mijena radanja i umiranja.

Veliki sprudovi i mjestimice plitko i široko riječno korito jedno je od glavnih obilježja Drave na potezu od Preloga do Pitomače. Sprudova ima sasvim malih, ali i onih dugih i do 2 kilometra, užih ili širih, pješćanih ili šljunkovitih s više ili manje gline i humusa. I riječni otoci ili ade nisu rijetki. U odnosu na vlažnost na njima vladaju ekstremni uvjeti u kojima su se razvile specifične zajednice živih bića jedinstvenih za ovakva staništa. Ovisno o svemu tome, kao i o debljini tih riječnih nanosa te riječne površine nisu sve izgledom jednake, a naročito se razlikuju po karakteristikama svog biljnog pokrivača. Po njima često vodena bujica za viših voda prekraja riječno korito uspostavljajući nove tokove kojih ranije nije bilo. Osobito su nemirni oni »mladi« sprudovi, skoro nastali, gdje se još niti tlo niti biljni pokrivač nije stabilizirao. Donošenje i odnošenje materijala ovdje je još vrlo intenzivno. Tek duže vrijeme s niskim vodostajem rijeke omogućuje nešto trajniju stabilizaciju tla i biljnih vrsta na njemu. Slika se iz dana u dan ovdje mijenja. Ljetni aspekt osobito je interesantan. Djelovanju vodene struje najmanje se mogu oduprijeti pijesak i sitne čestice šljunka koje voda najlakše premješta i od njih pravi karakteristične oblike s ponekad maštovito onduliranom otkrivenom površinom riječnog korita. Neki put su to tek mala uzvišenja u obliku nepravilnih stožaca ili krličnjaka, nešto produženih u smjeru riječnog toka. Svako od njih oblikovano je na mjestu gdje je porasla neka biljka ili se našao neki veći kamen koji je pružao otpor vodi i zaustavljao plavljeni materijal. Takav jedan lijep primjer veoma plastično oblikovane površine zabilježio sam na prostornom sprudu jednog lijepog dana u kolovozu za niskog vodostaja Drave kod Donje Dubrave. Drugom prilikom površina pješćanog spruda je »ondulirana« sitnim valovitim brazdama. Ovakva namreškanap ovršina podsjeća na valove na vodi koje izaziva vjetar.

Zbog različite građe podloge i različitog otpora vodi na sprudovima ima uzvišenja i udubljenja. Muljevit i glinenast materijal obično je nanijet u udubljenja. Njihovo dno, privremeno zaostala i ljeti veoma zagrijana voda te veliko

Sl. 1. Na jednom sprudu nizvodno od Legrada. S desne strane susjedna Mađarska

Sl. 2. Narasle proljetne vode izlaze iz korita rijeke. Moti kod Komatnice

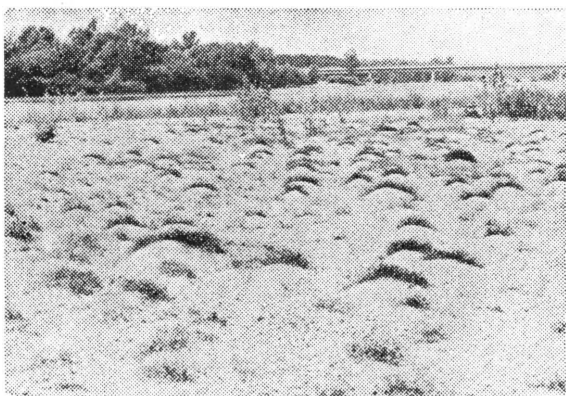
isparavanje i brzo isušivanje, pruža osebuje i otežale uvjete za naseljavanje živih bića. Na njihovim blatnjavim rubovima, poput nepravilnih krugova različite visine i u obliku brazda, stalne promjene vodostaja ostavile su svoj uočljiv trag. Kad se ovdje voda potpuno ispari, suši se i tlo, a na njegovoj površini pucanjem i ljuštenjem glinovite podloge nastaju karakteristični oblici. Do malo prije stanište s mnogo vode sada postaje suho, bezvodno i beživotno.

Čim se tlo spruda malo smiri biva naseljavano i drvenastim biljnim vrstama. Mladice vrba i topola brzo niču, brzo porastu i veoma su otporne na povremena plavljenja i prividnu sušu. Tako se zameću inicijalne faze budućih, za Dravu karakterističnih, zajednica poplavnih šuma i šikara u kojima su vrbe, topole i joha glavni članovi. Porasla šikara bolje zadržava i veže rastresito tlo spruda, otporna je čak i na veće i dugotrajnije plavljenje, zadržava i obogaćuje stanište većim količinama humusa i minerala, a sve to pomaže bržem razvitku ovih oblika vegetacije. Na smirenom i obogaćenom tlu tada mogu opstati i neke druge biljne vrste karakteristične za vegetaciju ovih tala. U našem području značajno mjesto, istina s malom pokrovnošću, zauzima grmolika drvenasta vrsta kebrač iz familije Tamaricaceae (*Myricaria germanica*), otporna na plavljenje i sušu, vrsta koja poput vrba i topola stvara ogromnu količinu sjemenki s čuperkom dlačica. Zato ih vjetar a i voda lako raznosi. Biljku sam susreo i po površinama šljunkovitih jama i dosta daleko od korita Drave, ponegdje u velikoj množini (Donja Dubrava). Kad smo kod tih karakterističnih vrsta dravskih staništa treba istaći i nekoliko vrsta biljaka udomaćenih uz obale Drave ili na sprudovima a donesenih iz drugih krajeva svijeta, najčešće iz Sjeverne Amerike u skorašnje vrijeme. Među takve novopridošle vrste u našoj podravskoj flori svakako treba ubrojiti: bodljastu tikvicu (*Echinocystis lobata*), zlatnicu ili zlatošipku (*Solidago canadensis*, *S. serotina*), suncokret, čičoku, topinambur, artičoku (*Helianthus tuberosus*), svilenicu ili cigansko perje (*Asclepias syriaca*) i neke druge manje poznate širem krugu čitalaca.

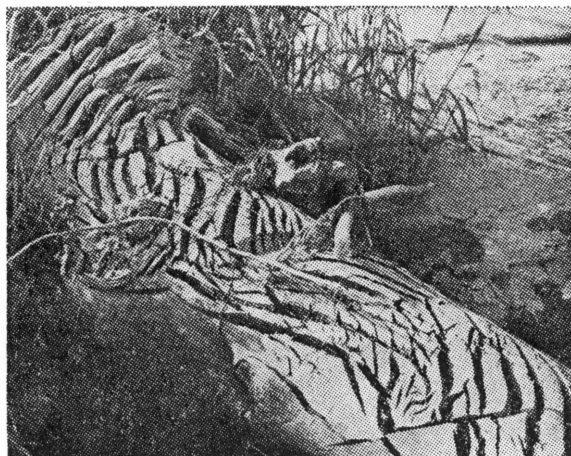
Zlatnica je vrsta koja je kod nas široko rasprostranjena a na vlažnim i neobrađenim površinama uz Dravu prekriva i velike površine. Najviše dolazi do izražaja ljeti kad njeni kitnjasti zlatnožuti cvatovi kao jednolični tepih prekrivaju sve slobodne površine između grmlja i stabala. To je raj za pčele, a napredni pčelari zbog toga u posljednje vrijeme dopremaju svoja pčelinja društva bliže ovim staništima s izdašnom pčelinjom pašom. Biljka se neobično brzo rasprostire i na svakom svježem tlu, po nasipima, uz obale vodotoka, ali pod uvjetom da ima dosta svjetla i sunca. Kad se jednom naseli veoma se teško iskorjenjuje.

Biljka cigansko perje mjestimice uz Dravu je dosta česta. Među ostalim, prepoznamo je i po tome što ljeti u doba cvatnje njen opojni miris i velika količina nektara privlače i okupljaju mnoštvo posjetilaca kukaca. Mnogi je poznaju i po tome što u njenim mjehurastim plodovima nalazimo mnogo sjemenaka s dugim svilenastobijelim dlačicama (otuda joj i naziv!) koje vjetar nadaleko raznosi. Gdje se jednom naseli i ustali čini se da je neuništiva, a sve ostale biljne vrste u svojoj blizini potiskuje i onemogućava u rastu. U pogledu tla nije mnogo izbirljiva te može opstati i na golom pijesku.

U posljednjih dvadesetak godina neobično se razmnožila jednogodišnja biljka penjačica ame-

Sl. 3. Dio velikog dravskog spruda kod D. Du-brave živopisne površine. Svaki busen krhke haljice (*Tunica saxifraga*) uvjetovao je nastanak jednog malog humka

Sl. 5. Prosušeno deblo vrbe karakteristične površine

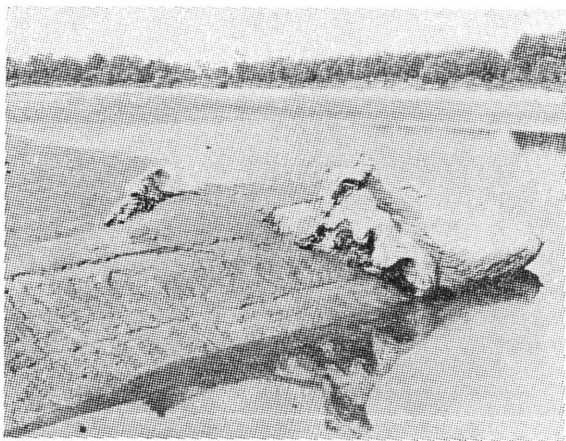
Sl. 4. Grm biljke kebrač (*Myricaria germanica*) na sprudu u blizini utoka Mure u Dravu

ričkog porijekla, bodljasta tikvica. Mjestimice pokriva i obraštava niske šikare na dravskim naplavinama, panjeve po sprudovima, jarke i živice te usamljene grmove i stabla uz Dravu. Sjemenke poput sjemenki naše bundeve raznosi voda, a nalaze se u nadutom šupljikavom visećem plodu bodljaste površine.

Čičoka nije danas uz Dravu česta vrsta. Nalazio sam je u manjim skupinama. Stabljike biljaka porastu i preko 3 metra uvis, a u tlu razvija jestive gomolje nepravilna oblika. Manja sastojina čičoke raste u blizini dravskog nasipa kod mjesta Gornja Šuma, odnosno Levača, na humoznopjeskovitim tlima. Prema iskazu Jelene Andrašek, rođene u Legradu, čičoku je oko 1910. godine u svrhu ishrane svinja sadio po slobodnim površinama uz Dravu u neposrednoj blizini Legrada tadašnji općinski bilježnik Ladislav Stražinski. Biljka se dobro održala i razmnožila a njeni jestivi gomolji postali su hrana za svinje koje bi pastiri ovamo izgonili. Ta praksa zadržala se ovdje sve do poslije II svjetskog rata, kada je dio ovih površina pošumljen. Sigurno je da odatle potječe i toponim »čičoka« pod kojim se podrazumijeva predio na sjevernoj strani Legrada u neposrednoj blizini Drave. Koliko mi je poznato, ove biljke više ne nalazimo na ovom području.

Po smirenim dravskim protocima, na mjestima polaganog strujanja vode u dravskim rukavima i mrtvajama na nekoliko mjesta opazih

Sl. 6. Iz naplavljenog pijeska izronilo je veliko drveno truplo

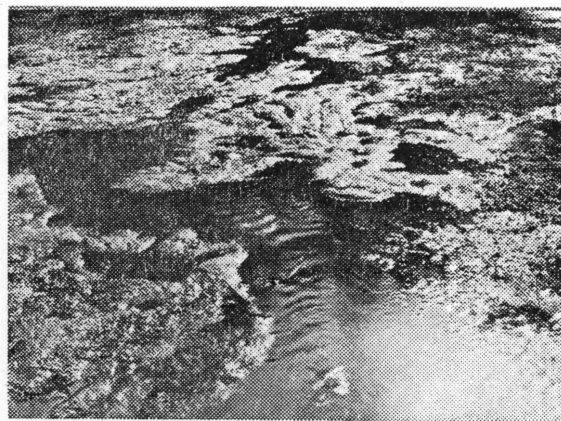
još jednog doseljenika iz daleke nam Kanade. To je dosta neugledna biljka zeljaste građe po imenu vodena kuga (*Helodea canadensis*). Živi pod vodom i poznata mi je samo iz nekoliko vodenih bazena u ovom dijelu Podravine.

Sprudovi su mjesta gdje vodena bujica ostavlja nasukana trupla drveća usput istrnutog i otplavljenog s dravskih obala. Najčešće su to vrbova i topolova debla ili panjevi, a ponekad i kompletno drveće. Kad ljeti nastupe visoke temperature, vodom natopljena površina ovog drveća postepeno se isušuje. Pojavljuju se sve dublje i dublje raspukline čiji pravac slijedi strukturu drveta. Tako drvo poprima osobit izgled i svojevrstnu ljepotu, a na pritisak je veoma lomno. Tek dublji dijelovi drveta mogu zadržati prvobitnu građu i gorivu vrijednost.

Kotrljanjem i trenjem o kamenje manji komadi drveta postaju zaobljeni, ovalni, baš kao što se to dešava i s valuticama šljunka. Velike vode i njihove brze struje naplave na nekim mjestima čitave gomile drvenog materijala uz koje se zadržavaju i ostale naplavine, na žalost, najviše različitog smeća. Tu se zaustavlja i više humoznih tvari pa nerijetko na takvim nakupljalištima ponikne po koja biljka, tlo se uzdiže i prosušuje te ostaje plavljeno samo za visokih voda. Tako nastaje mogućnost da se pojedini životni oblici ovdje nešto duže mogu održati.

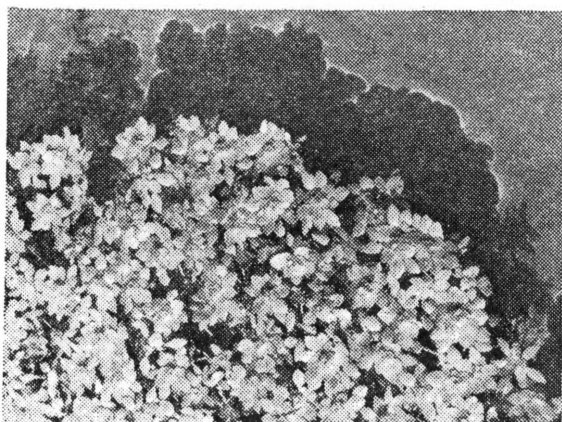

Sl. 7. Iz jednog jezerca istječu posljednje količine vode

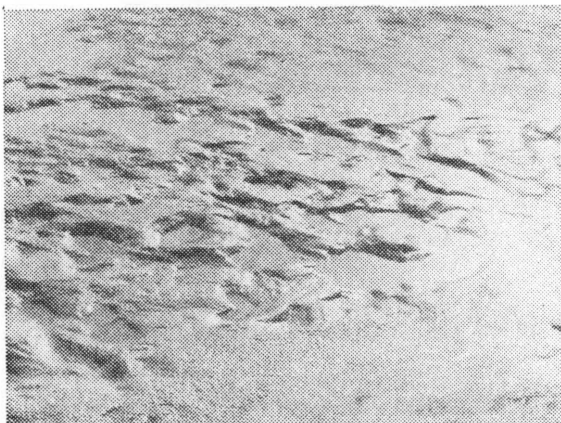

Sl. 8. Sužuju se granice života. Istjecanjem vode samo debeli sloj zelenih alga prekriva površinu rukavca

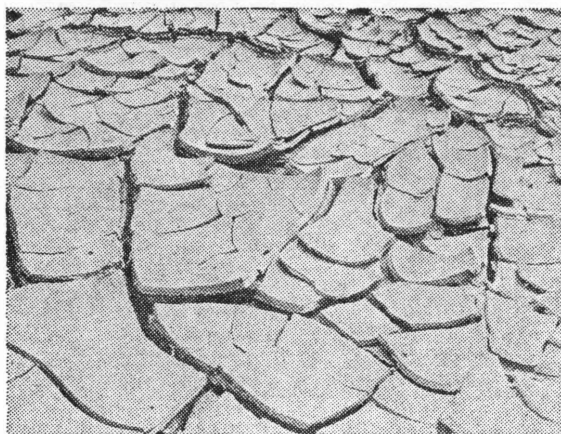

Sl. 9. Biljka žabovlatka karakteristična je za stajaće i sporo tekuće vode. Česta je uz Dravu

Sl. 10. Detalj blatnjave površine jednog spruda u zalazećem suncu

Sl. 11. Detalj s prosušenog dna jednog udubljenja

Osobito veliku promjenljivost sprudova za-
pažamo na onim mjestima koja su izgrađena od
pijeska, mulja i veoma sitnog šljunka. I kod
najmanje promjene vodostaja, a on oscilira iz
sata u sat, ovi talozi bivaju izmijenjeni. Samo
malo jače strujanje vode može u reljefu ovih
staništa izazvati krupne promjene. Ako je takvo
tlo obraslo travom ili grmolikom vegetacijom,
premještanje i odnošenje materijala bit će spo-
rije, u podlozi nastaju brazde i rukavci, reljef
povećava svoju plastiku. Zbog toga često uz
rubove takvih sprudova nalazimo mjesta koja je
izdubila i podlokala voda, jaruge u kojima je
voda vršila vrtložno gibanje kojem svi djelovi
podloge nisu jednako odolijevali. Sa strana tih
jaruga i s njihovog stropa visi isprano vlasasto
korijenje vrba poput nekakvih pećinskih uk-
rasa.

Uz glavno korito rijeke nastaju rukavci, ne-
teče, bare i barice. Tu život teče drugom ritmi-
kom. Obično se u proljeće ovi bazeni pune
vodom dotjecanjem iz Drave, a djelomično i od
oborinskih voda s okolnih staništa. Današnji na-
sipi, podignuti na najugroženijim mjestima, za-
ustavili su i prekinuli to periodično punjenje
i pražnjenje ovih bazena dravskom vodom. Zbog
toga ćemo ovu godišnju ritmiku moći opažati
samo u uskoj zoni rukavaca i blatnjavih neteča
unutar nasipa. Kako se primiče ljeto i nastupaju
sve više i više temperature, pulsacija života ovdje
je sve intenzivnija. Ta privremena jezercica i
barice, sporotekući rukavci i mrtvaje pune se
životnim oblicima, u njima sve vri od života.
Ali, zakratko. Uslijed visokih ljetnih temperatu-
ra ishlapljivanje vode je ubrzano, razina opa-
da, a i temperatura vode je danju vrlo visoka.
Mjestimično steljke zelenih i smeđih alga potpu-
no ispunjavaju masu vode i plivaju na njenoj
površini. Njima kao da najviše odgovara ovakvo
stanje. Konačno vode potpuno nestaje i u kasno
ljeto ovdje život prividno zamire. Ugibaju mno-
gobrojni puževi i druge životinjske vrste vezane
uz vodu. Tada ptice dolaze na svoj račun. Obi-
lje hrane na ovim staništima privuču čitava
mala jata čaplji i roda koje gacaju po ovim blat-
njavim plićacima gdje nalaze hrane više nego
što im treba. Steljke alga sada ostaju polegale
po dnu tih bivših vodenih bazena, osušene i
ovješene o granje i poraslu travu. Prolaznost ži-
vota ovdje se zapaža više nego na kojem drugom
mjestu. Novi ciklus započinje opet iduće godi-
ne. Sušenjem dna zemlja puca, a krajolik po-
prima izgled bezvodnog područja.

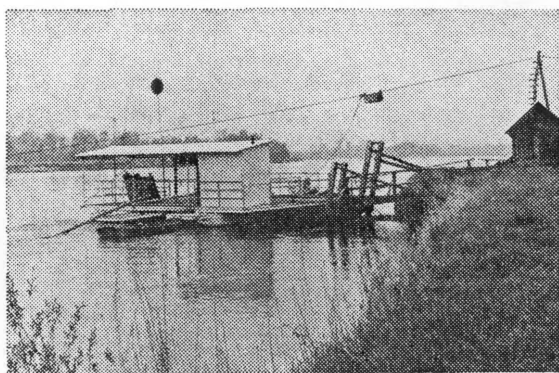
Dravom se nekad najčešće prelazilo skelom.
Na njoj bi se našli ne samo ljudi već i stoka,
kola i poljoprivredna oruđa i strojevi, jer dio po-
ljoprivrednika ima obradive površine i s one
druge strane Drave. Danas su još u upotrebi
dvije skele na dijelu Drave od D. Dubrave do
Podravske Sesvete. One s više ili manje poteš-
koća obavljaju svoju zadaću. U tome ih najviše
ometaju jako visoke ili jako niske vode te niske
temperature i smrzavanje Drave. Uz velike na-

Sl. 12. Smrt na dnu prosušene barice. Suhe steljke alge pokrivaju cijelu površinu

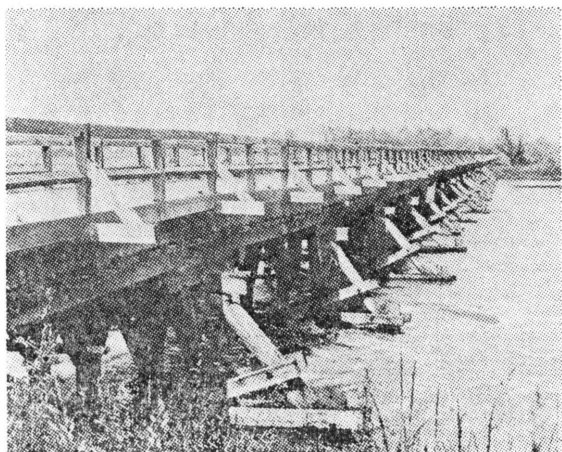
Sl. 13. Kad se vode povuku

Sl. 14. Jedna od posljednjih skela na Dravi

pore i odricanja šire društveno-političke zajednice, na ovom dijelu Drave danas su podignuta tri nova betonska mosta, sve jedan ljepši od drugoga. Najprije je podignut most kod Donje Dubrave koji je zamijenio dotrajalu i opasnu mosnu konstrukciju na istom mjestu i s kojom su žitelji Dubrave i cijelog Međimurja imali velikih i dugotrajnih problema. Drveni most što je spajao Ledine Molvanske i Molve s naseljem Repaš i ostalim Prekodravljem bio je u službi stanovnicima ovog područja i cijele Podravine gotovo 30 godina. No vrijeme je učinilo svoje. Danas na ovom mjestu Dravu premošćuje vitka betonska konstrukcija, a drveni most srušen je 1980. godine. Konačno najnoviji cestovni most pušten je u promet 1981. godine a nalazi se paralelno s postojećim željezničkim mostom kod Botova. Time je ostvarena brza i sigurna veza s Prekodravljem i preduvjeti za otvaranje malograničnog prijelaza za susjednu Mađarsku kod mjesta Gole. Tako Drava više nije prirodna prepreka bržem povezivanju i bržem razvitku koprivničko-đurđevačkog Prekodravlja.

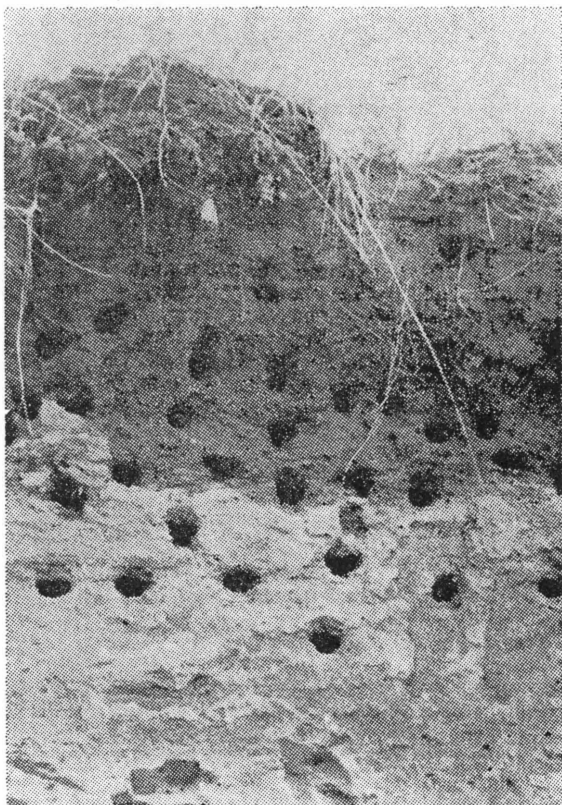
Svojom godišnjom ritmikom, relativno nezađenim vodama, izlivanjem voda unutar naspila i drugim značajkama, Drava omogućuje opstanak, privlači i vezuje bogat i raznovrstan živi svijet. Šumovite obale, prostrane livade u neposrednoj blizini, kao i većinom obrasli dravski sprudovi, pružaju prehrambenu osnovu i udomljuju mnoge životinjske vrste, biljojede i mesojede. Jedna od najzastupljenijih viših životinjskih skupina su ptice. Gotovo cijele godine susrećemo ih uz Dravu i njezine priobratne vodotoke u potrazi za hranom. Najbrojnije su čaplje, rode, čigre i patke, a susretne se i po koja rjeđa vrsta kao što je žličarka bijela. Nedavno, 1981. godine, u kolovozu mjesecu, po prvi put

Sl. 15. Nekadašnji drveni most na Dravi kod Repaša i Ledina Molvanskih. Srušen 1980. godine

Sl. 16. Žličarka bijela, rijedak stanovnik sprudova Drave

Sl. 17. Rupe u usječnoj obali rijeke, mjesta gdje se gnijezdi čađava lasta

opazio sam i dvije crne rode, vrstu koja je kod nas prava rijetkost. Uz Dravu se gnijezdi i živi mala lijepa ptica vodomar ribar, meta nesavjesnih i neodgovornih lovaca i samozvanih preparatora ptica. Tamo gdje su obale strmije i građene od zbijenijeg ilovastog materijala uzduž toka Drave gnijezdi se na nekoliko mjesta u dupljama u tlu čađava lasta, čađavica ili bregunica, često u velikim kolonijama. Nikad neću zaboraviti svježa ljetna jutra proboravljena na dugačkom sprudu, čaroliju izlaska sunca i njegovih zraka u krošnjama vrba, razdiranje posljednjih jutarnjih maglica te skupina čaplji ni od koga ometanih, kako gacaju po blatnjavoj vodi glibovite neteče ili pak ukipjele miruju uz kakav doplutao panj i griju se na prvom jutarnjem suncu. Mnštvo tragova svuda uokolo, prepoznatljivih i onih manje znanih, velikih i malih.

Iako osiromašena ribom, Drava i danas privlači mnogo sportskih ribolovaca, ali, na žalost, i onih drugih — ne sportskih, ribokradica. Neki od njih u ribolov odlaze sa desetak i više blinkera, mrežom i s čitavim arsenalom drugih naprava. Ovakav eksploatatorski odnos prema prirodi kod pojedinaca poprima manijačne razmjere i sportska ribolovna društva uz podršku svih ostalih društvenih činilaca trebala bi se više založiti da stanu na kraj ovakvoj raboti. I pojedini lovci također ne prezaju od nedozvoljena lova i ubijanja zaštićenih vrsta. Zaboravljaju ili ne žele znati da su gotovo sve ptice zaštićene bilo Zakonom o zaštiti prirode, bilo Zakonom o lovu, odnosno lovostajem. I tu se pokazuje koliko su svijest pojedinaca i proklamirana zakonska načela u neskladu.

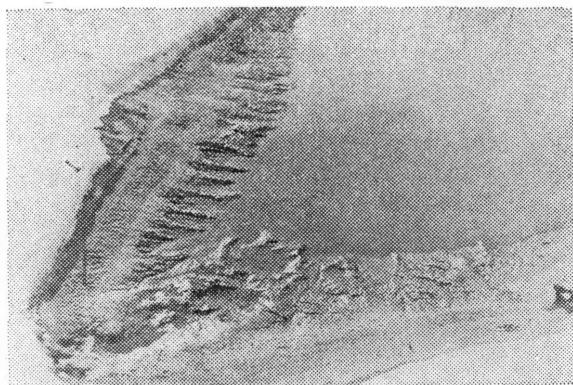

Sl. 18. Voda je donijela ogrjevno drvo. Negdje na Dravi kod Gabajeve Grede

S nekoliko pristupačnih mjesta iz dravskog korita eksploatira se kvalitetan šljunak ili pijesak. Za niskih vodostaja kad dobro prosuše sprudovi, omogućen je na njih pristup traktorima koji odvoze taj materijal. Čovjek iskorištava i doplavljeni drveni materijal. Komadaju se i cijepaju drvene klade, suše na suncu i odvoze za ogrjev. I prosušene ostatke trave koje mjestimice prekrivaju sprudove čovjek žanje i odnosi kao stelju za stoku. Drava tako daje, ali i uzima svoj danak. Na čovjeku je da s njom živi u suglasju.

I zima na Dravi pruža posjetiocu pregršt zanimljivosti i nezaboravnih doživljaja. Djelomično zaleđena rijeka ostavlja na nas poseban dojam.

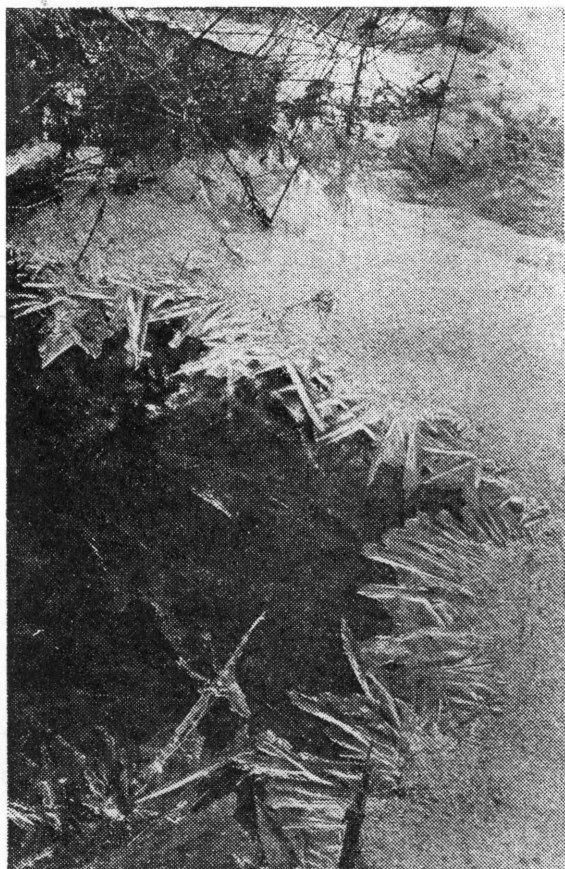
Hladno je siječanjско jutro. Živa u termometru na sedam stupnjeva ispod ništice. Cisto nebo bez oblaka a sunce tek što je izašlo. Ni daška vjetru. Razdiru se i nestaju i posljednje magle uz Dravu. Snijega na tlu kojih desetak centimetara, ali su zapusi ponegdje i do metar visoki. Krecem se dravskim nasipom po bijeloj krajini iz koje svojim tamnim obrisima izranjaju samo dravski vrbaci, kupovi zaostalog kukuruzinja, po koje osamljeno deblo mađaških vrba na obližnjim livadama ili pojas trščaka i rogožišta uz mrtvicu i plitvaše tamo kod Gabajeve Grede, Gornje Šume, Repaša i Novog Virja. Visoka stabla načičkana jatima vrana. Praznička bjelina i mir vladaju cijelim prostorom. Bez sunca ovo jutro ne bi bilo tako čisto, umiveno i lijepo. Dugo sam čekao i priželjkivao ovakav dan, premda često prolazim ovim krajem. Spuštam se sa dravskog nasipa i žurim prema Dravi. Iza mene oblaci pare koja brzo nestaje. Pod

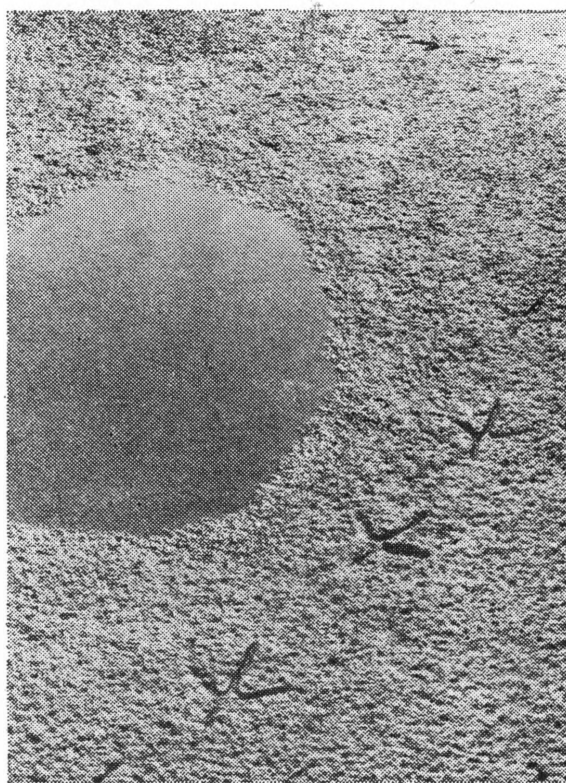
Sl. 19. Zimi uz rub jednog dravskog spruda

Sl. 20. Zimski ugođaj na Dravi

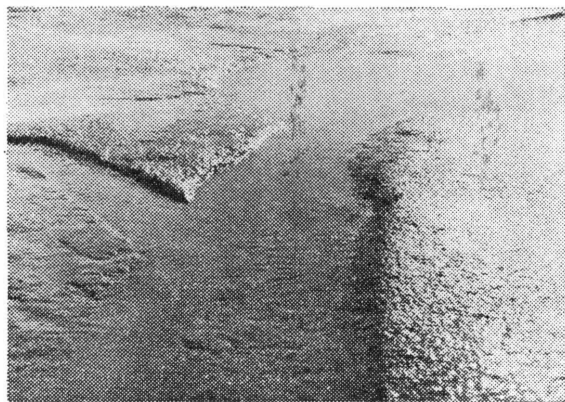

Sl. 21. U zagrljaju snijega i leda. Oko jednog jezercica na Dravi u veljači 1980. godine

Sl. 22. Trag. Otkravljena blatnjava površina na jednom sprudu. Treća nagrada na izložbi amat. fotogr. INOVA, Zgb. 1981.

nogama škripa snijega. Dođoh u blizinu pojasa vrbaka i topolika koji su ovdje posebno lijepi. Zastadoh iznenađen prelijepim i jedinstvenim prizorom. Svaka grana i grančica, svaki grm i svaka zaostala travka na tlu bili su obučeni u bogati pokrov od inja, raskošan i lijep. Svuda uokolo inje. Prizor gotovo nestvaran. Toj svečanoj bjelini osobitu draž podarilo je sunce i kristalno vedar zimski dan. Jutarnji sunčevi zraci nakratko su oživjeli bezbrojne iglice i kristale koji su se caklili kao najljepši dragulji. Prizor je bio toliko lijep koliko i kratkotrajan. Već začas ti isti sunčevi zraci učinili su kraj toj čaroliji. Bijelog ruha je nestalo, a šumarak je poprimio sasvim drugi, stvarniji izgled.

Sl. 23. Kad poteku proljetne vode ...

Kako sunce krajem veljače i u ožujku postaje sve jače, započinje, makar i s prekidima, odmrzavanje tla. Osobito na prisojima. Na dijelovima spruda udaljenim od površine vode snijeg se najduže zadržava. On se postepeno otapa, a kroz propusni pijesak, u koliko se nalazi iznad nepropusnog glinenastog sloja, voda polagano otječe prema riječnom koritu ispunjenom vodom. Iz otkravljenog pjeskovito-muljevitog tla koje je najbliže površini vode pomaljavaju se veoma tanki mlazovi vode koji se ulijevaju u sve veće i bogatije tokove. Na svom putu voda is-

pire i odnosi otkravljeni pješćani i muljeviti materijal te na površini tla zaostaju plići ili dublji žljebovi poput malih rječica sa svojim pritokama. Blatnjav rub spruda ovako otkravljen ljeska se na ranoproljetnom suncu. Sve ove pojave nagovještaj su skorog primicanja proljeća. Bijelih sniježnih površina u koritu rijeke ima sve manje i manje. Rijeka počinje živjeti novim životom. Proljetne vode ožive rukavce i mrtvaje, vodostaj pomalo počinje rasti, a time prethodni godišnji ciklus završava i započinje novi.